

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

СЕКТОР ЗА НАДЗОР НАД ДЕЛАТНОШЋУ
ДОБРОВОЉНИХ ПЕНЗИЈСКИХ ФОНДОВА

СЕКТОР ДОБРОВОЉНИХ ПЕНЗИЈСКИХ ФОНДОВА У СРБИЈИ

Извештај за друго тромесечје 2013. године

Септембар 2013. године

Садржај:

1. Увод.....	2
2. Пословање добровољних пензијских фондова	6
2.1. Учесници на тржишту	6
2.2. Нето имовина добровољних пензијских фондова	7
2.3. Структура имовине добровољних пензијских фондова.....	8
2.4. Обим трговања пензијских фондова хартијама од вредности.....	9
2.5. Накнаде друштава за управљање	9
2.6. Трансакциони трошкови	10
2.7. Број и структура корисника добровољних пензијских фондова..	11
2.8. Уплате доприноса, исплате средстава и пренос средстава.....	15
3. Закључак	18

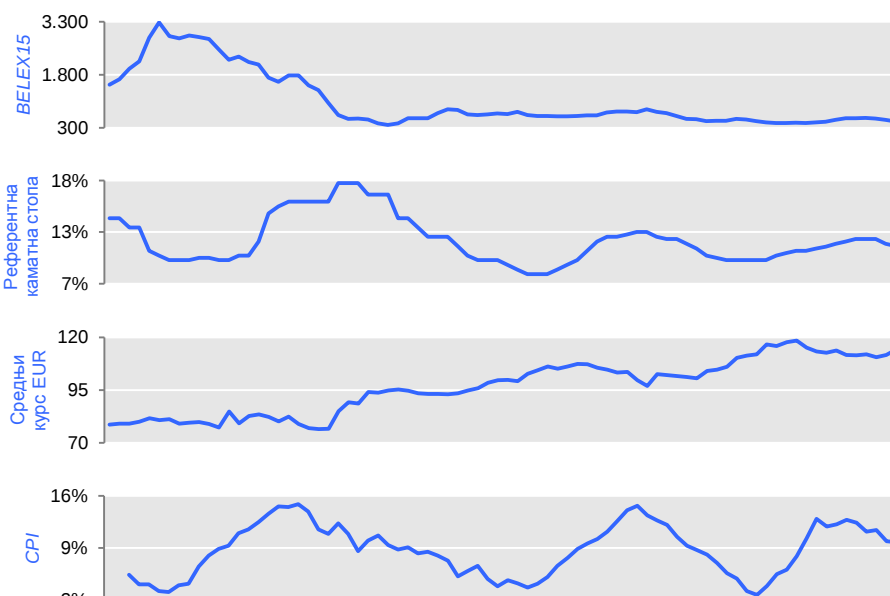
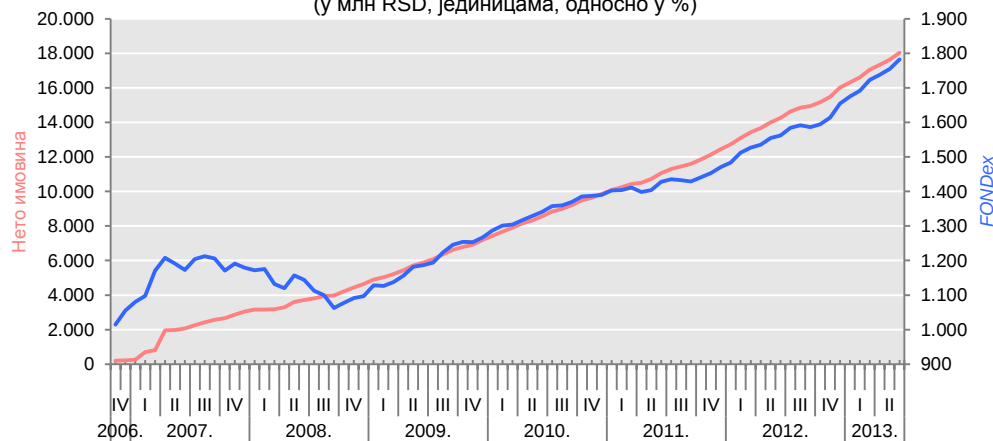
1. Увод

Од почетка пословања добровољних пензијских фондова у Србији протекло је више од шест година. У том периоду нето имовина фондова се непрекидно увећавала и на крају другог тромесечја 2013. године износила је преко 18 милијарди динара – у односу на претходно тромесечје бележи се раст од 5,8%, док раст за последњу годину дана износи 27%.

Од почетка пословања добровољних пензијских фондова нето имовина континуирано расте. На крају другог тромесечја 2013. износила је преко 18 милијарди динара.

Кретање вредности нето имовине, FONDex-а и кључних показатеља од почетка пословања добровољних пензијских фондова

(у млн RSD, јединицама, односно у %)

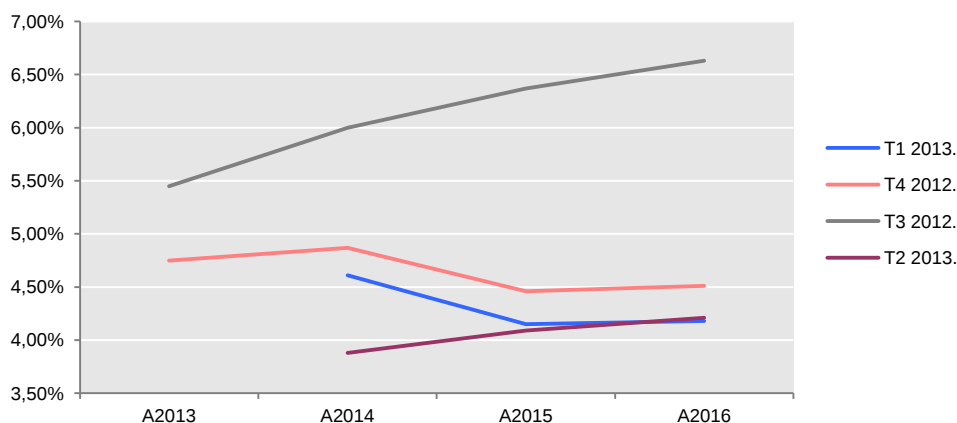
Извор: Народна банка Србије, Београдска берза и Републички завод за статистику.

Приноси фондова су током целог периода углавном били позитивни. На крају другог тромесечја *FONDex*¹ је достигао вредност од 1.781,82 поена². Принос *FONDex*-а, који представља и пондерисан просек приноса свих фондова, у овом тромесечју је износио 3,4%, а принос за последњу годину дана 14%. Принос *FONDex*-а је од почетка пословања³ износио 9,1%.

На Београдској берзи је током другог тромесечја забележен пад цена акција од око 17%, мерено индексом *BELEX15*⁴ (вредност индекса на крају јуна била је 480,06). Раст индекса за последњу годину дана износи око 10%, јер је и током другог тромесечја 2012. наступио знатан пад цена акција.

Обим промета је у другом тромесечју износио 2,3 милијарде динара, што је и најнижа вредност тромесечног промета у последњих неколико година. Мерено бројем трансакција, активност на берзи у овом тромесечју је такође најмања у последњих десет тромесечја, са остварених 88.314 трансакција.

Крива приноса на обвезнице старе девизне штедње
(крај тромесечја)

Извор: Београдска берза.

На тржишту обвезница старе девизне штедње, на крају другог тромесечја приноси су се кретали од 3,88% до 4,21%⁵. У односу на претходно тромесечје, нарочито је приметан пад криве приноса у сегменту који се односи на серију A2014, и то за 73 базна поена. У односу на исти период претходне године, приноси су смањени 194 базна поена за серију A2014, 161 базни поен за серију A2015 и 128 базна поена за серију A2016.

¹ *FONDex* је индекс који представља кретање вредности инвестиционих јединица свих добровољних пензијских фондова на тржишту.

² *FONDex* је имао почетну вредност од 1.000 поена 15. новембра 2006. године, на дан када је први добровољни пензијски фонд почео с радом.

³ Годишња стопа.

⁴ Од укупног улагања фондова у акције, преко 90% односи се на акције које се налазе у корпи *BELEX15*, тако да овај индекс представља добар „бенчмарк“ за акцијски део портфолија фондова.

⁵ Обвезнице старе девизне штедње серије A2013 доспеле су 31. маја 2013. године.

На примарном тржишту дужничких државних инструмената (трезорских записа и обвезница) у односу на претходно тромесечје смањен је обим емисија. У односу на претходно тромесечје, пад су забележиле и дисконтне стопе.

Укупна тржишна вредност емисија деноминованих у динарима у другом тромесечју је износила 65 милијарди динара наспрам 90,9 милијарди динара у претходном тромесечју. Највише је емитовано једногодишњих инструмената (20,4 милијарде динара), двогодишњих (20 милијарди динара) и трогодишњих (11,8 милијарди динара). У овом тромесечју емитовани су још и тромесечни, шестомесечни, петогодишњи и седмогодишњи трезорски записи (укупно 12,8 милијарди динара).

Извршне стопе емитованих динарских државних дужничких инструмената, по рочности
(у %)

Рок доспећа	T2 2012.	T3 2012.	T4 2012.	T1 2013.	T2 2013.
3м		13,0%	11,3%	9,5%	9,2%
6м	10,5%	13,5%	12,9%	9,5%	9,1%
12м	13,5%	14,6%	11,9%	10,0%	9,1%
18м	14,0%	15,0%	12,9%		
24м	14,5%	14,5%	13,0%	10,8%	9,9%
36м	15,0%	16,0%	14,0%	11,4%	10,5%
60м	15,0%		14,7%	12,9%	10,5%
84м				12,7%	12,3%

Извор: Министарство финансија.

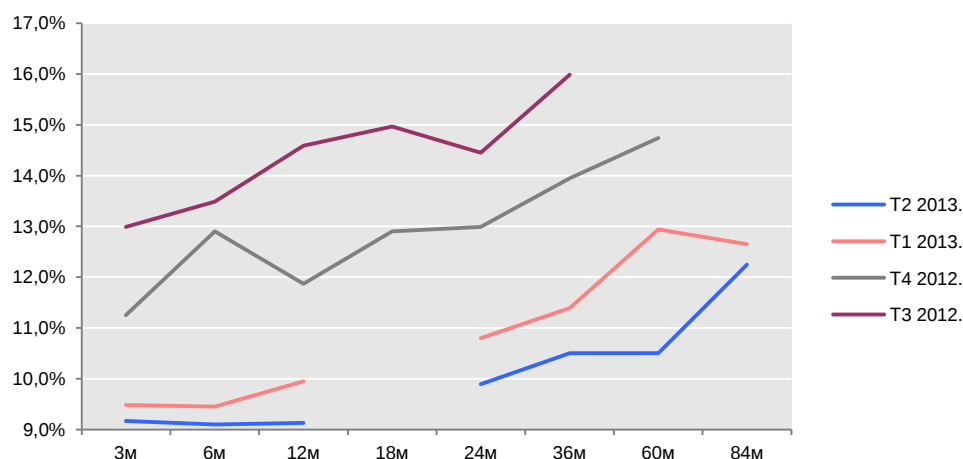
Тржишна вредност емитованих динарских државних дужничких инструмената, по рочности
(у млрд RSD)

Рок доспећа	T2 2012.	T3 2012.	T4 2012.	T1 2013.	T2 2013.
3м	-	10,7	6,7	9,0	2,9
6м	4,9	12,1	8,3	5,7	5,6
12м	23,0	16,2	19,2	27,1	20,4
18м	13,2	11,7	16,1		
24м	8,6	6,7	3,3	23,7	20,0
36м	4,7	23,7	9,9	18,3	11,8
60м	0,4	-	4,2	4,5	1,2
84м				2,6	3,1
Укупно	54,8	81,0	67,6	90,9	65,0

Извор: Министарство финансија.

У другом тромесечју приноси до доспећа на динарске инструменте забележили су блажи пад у односу на исти из претходног тромесечја – у просеку око 87 базних поена.

Извршне стопе на динарске државне дужничке инструменте
(крај тромесечја)

Извор: Министарство финансија.

Емитовани су евроденоминирани државни дужнички инструменти, у укупној вредности од око 17,5 милијарди динара, и то једногодишњи (3,3 милијарде динара) са стопом од 3,15%, двогодишњи (5,6 милијарди динара) са стопом од 4,18%, трогодишњи (3,9 милијарди динара) са стопом од 4,50% и петогодишњи (4,7 милијарди динара) са стопом од 5,00%.

У овом тромесечју прекинут је тренд јачања динара у односу на евро, који је почео у трећем тромесечју претходне године. Тако је на крају другог тромесечја вредност динара за 2% мања него на крају претходног тромесечја.

У другом тромесечју дошло је до успоравања инфлације. Индекс потрошачких цена је у овом тромесечју забележио годишњи раст цена од 9,8%, док су месечне стопе раста цена у априлу, мају и јуну биле 0,8%, 0% и 1%, респективно.

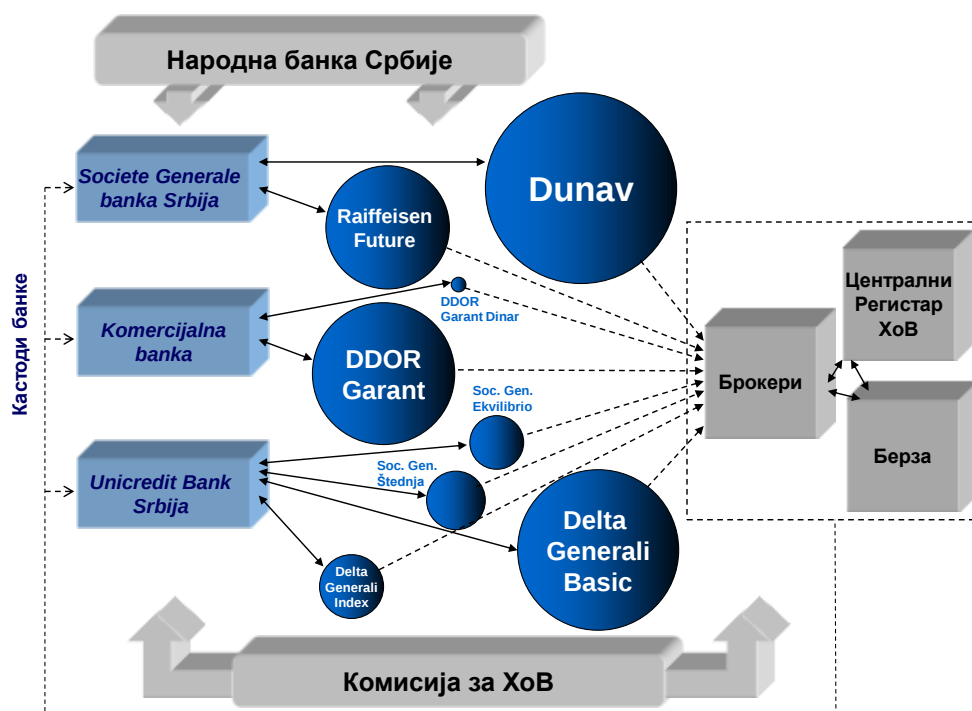
Референтна каматна стопа је смањена, тако да је на крају јуна износила 11% – 75 базних поена мање у односу на крај претходног тромесечја, односно 100 базних поена више поредећи с крајем јуна претходне године. Ниво каматних стопа које фондови остварују на средства у динарима на кастоди рачунима у директној је вези с кретањем референтне каматне стопе. Па тако, с растом референтне каматне стопе, расте ниво каматних стопа на средства на кастоди рачунима и обрнуто.

2. Пословање добровољних пензијских фондова

2.1. Учесници на тржишту

На тржишту добровољних пензијских фондова на крају другог тромесечја пословало је пет друштава за управљање, који управљају имовином осам добровољних пензијских фондова, три кастоди банке и четири банке посредника⁶.

Слика: Учесници на тржишту добровољних пензијских фондова

На крају другог тромесечја, у друштвима за управљање било је запослено 149 лица, што је за три запослена мање него на крају претходног тромесечја.

⁶ НЛБ банка а.д. Београд, Рајфајзен банка а.д. Београд, Фолкс банка а.д. Београд и Сосијете женерал банка Србија а.д. Београд.

2.2. Нето имовина добровољних пензијских фондова

Нето имовина фондова је на крају другог тромесечја износила преко 18 милијарди динара. У овом тромесечју нето имовина је порасла 5,8%, а у односу на исти период претходне године 27%. Утицај на раст нето имовине у овом тромесечју имале су уплате средстава у фондове и принос који су фондови остварили од улагања. На индивидуалне рачуне чланова уплаћено је 676,6 милиона динара, а укупне уплате чланова по одбитку накнаде при уплати у овом периоду износиле су 661,9 милиона динара. С друге стране, чланови су по основу исплата у току овог тромесечја повукли 254,9 милиона динара, док је укупан износ накнада који су друштва наплатила у овом периоду 102,1 милион динара.

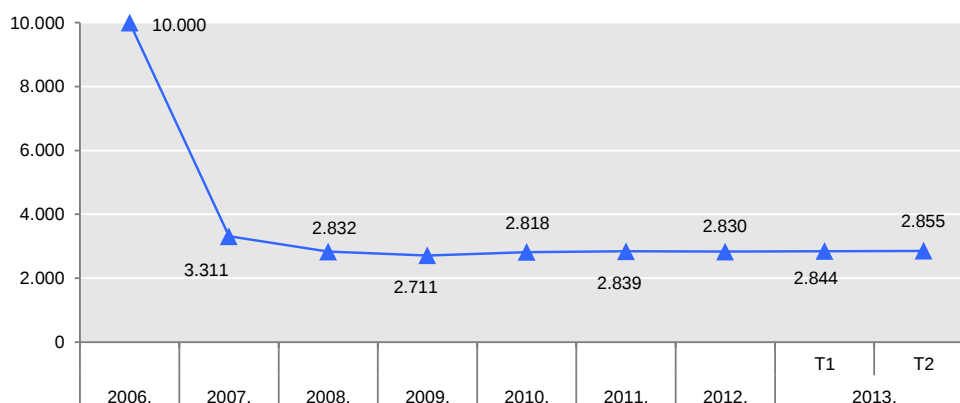
Нето имовина је достигла 18 милијарди динара. Уплате доприноса у овом тромесечју износиле су 676,6 милиона динара. Концентрација у сектору је и даље висока.

Нето имовина у сектору на крају периода
(у млрд RSD)

2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	
						T1	T2
3,1	4,6	7,2	9,9	12,5	16,0	17,0	18,0

Извор: Народна банка Србије.

Концентрација у сектору на крају периода
(Херфиндал–Хиршманов индекс)

Извор: Народна банка Србије.

Тржиште добровољних пензијских фондова је и даље високо концентрисано. Тржишна концентрација у сектору⁷ је на крају овог тромесечја, мерена Херфиндал–Хиршмановим индексом, износила 2.855 поена, што је релативно висока вредност. Поред тога, уколико се фондови класификују по групама према величини нето имовине фонда у односу на висину нето имовине сектора, у групама „велики“ и „средњи“ налазе се по два фонда, који заједно

⁷ Посматрано према учешћу у укупној нето имовини.

заузимају преко 96% тржишта, док највећи фонд има удео од око 42%, што такође говори да је тржиште високо концентрисано.

Број фондова у групама подељеним према тржишном учешћу (у јединицама)								
Учешће у нето имовини (у %)							2013.	
	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	T1	T2
Велики (20 и више)	3	2	2	3	2	2	2	2
Средњи (5 - 19,99)	-	2	3	1	2	2	2	2
Мали (0 - 4,99)	4	6	5	4	5	5	5	4

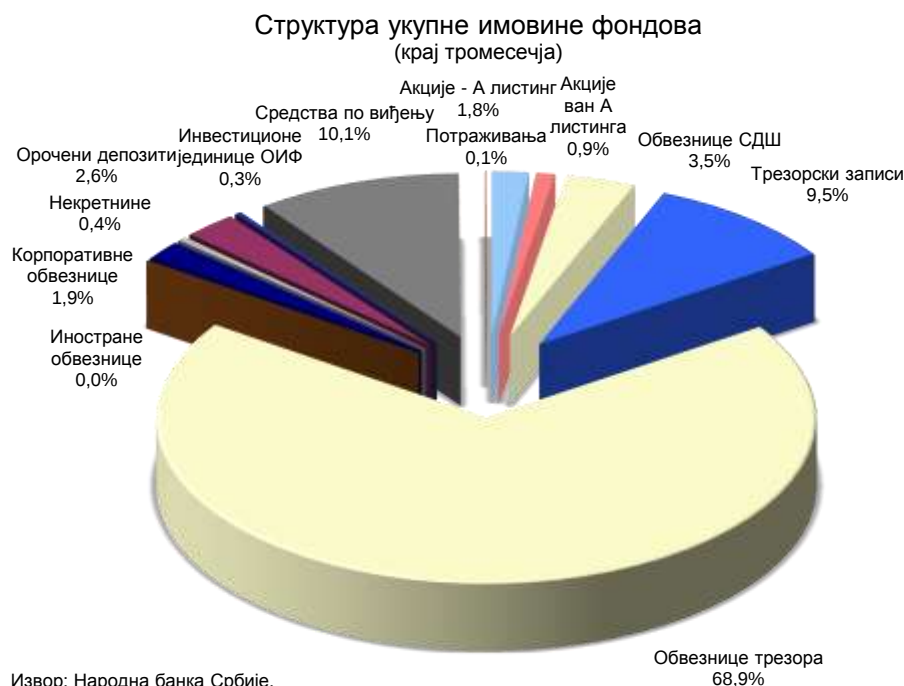
Извор: Народна банка Србије.

2.3. Структура имовине добровољних пензијских фондова

У другом тромесечју структура имовине фондова није знатније измењена. И даље највећи удео у укупној имовини фондова имају државне дужничке хартије од вредности од чак 81,9%. Од тога, обвезнице трезора чине 68,9% укупне имовине, трезорски записи 9,5% и обвезнице старе девизне штедње 3,5%.

Највише средстава уложено је у државне инструменте – скоро 82%.

У страниој валути је 19,2% средстава.

У овом тромесечју удео средстава по виђењу износио је 10,1%. Удео орочених депозита у укупној имовини фондова је око 2,6%, а учешће акција 2,7%. У непокретности је уложено тек 0,4% имовине фондова.

У страној валути, на крају овог тромесечја налазило се око 3,5 милијарди динара, или 19,2% укупне имовине, а у домаћој валути 14,6 милијарди динара, или 80,8% укупне имовине.

2.4. Обим трговања пензијских фондова хартијама од вредности

Обим промета добровољних пензијских фондова у другом тромесечју је износио 2,4 милијарде динара.

Обим промета фондова је 2,4 милијарде динара. Највећи удео има куповина државних хартија од вредности.

Трговање добровољних пензијских фондова хартијама од вредности (у млрд RSD)

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	
						T1	T2
Обим промета ХоВ	1,5	12,6	14,9	19,3	13,3	5,2	2,4
Куповина	1,1	8,1	8,1	10,6	7,1	3,5	1,9
Београдска берза	0,8	0,4	1,3	0,7	0,3	0,4	0,0
Ванберзанско трговање	0,3	0,4	0,3	1,3	0,1	0,2	0,2
Аукције државних ХоВ	0,0	7,3	6,5	8,6	6,7	3,0	1,7
Продаја	0,4	0,4	0,8	3,8	4,2	0,9	0,3
Београдска берза	0,1	0,1	0,6	0,4	0,3	0,5	0,0
Ванберзанско трговање	0,3	0,3	0,2	3,4	3,9	0,5	0,3
Доспеће	0,1	4,1	6,1	4,9	2,0	0,7	0,2
Однос куповине према продаји и доспећу	2,4	1,8	1,5	1,2	1,1	2,1	3,6
Учешће у укупном промету на Београдској берзи (у %)	1,2%	1,1%	7,6%	3,8%	2,6%	5,3%	1,6%

Извор: Народна банка Србије и Београдска берза.

На страни куповине хартија од вредности, највећи део односио се на аукције државних дужничких инструмената. Учешће добровољних пензијских фондова у промету на Београдској берзи у другом тромесечју је износило око 1,6%.

2.5. Накнаде друштава за управљање

Закон о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима прописује максималне процентуалне износе накнада које друштва за управљање могу да наплате члановима фонда.

Накнаде за управљање биће ограничене на 1,25% након што нето имовина свих фондова достигне 0,75% бруто домаћег производа.

Накнаде друштва састоје се од накнаде приликом уплате доприноса и накнаде за управљање фондом. Накнада приликом уплате не може бити већа од 3%, накнада за управљања од 2%, док накнада за пренос рачуна може бити наплаћена само у висини стварних трошкова преноса.

Усвајањем новог закона, почетком маја 2011. године, измењене су и накнаде које друштва наплаћују, а које ће се примењивати када нето имовина свих фондова достигне 0,75% бруто домаћег производа. Предвиђено је да максимална накнада за управљање буде 1,25%, док висина накнаде приликом уплате неће бити законски ограничена. Тренутно је нето имовина на нивоу од око 0,52%⁸ бруто домаћег производа.

Накнаде су један од параметара које члан треба да има у виду приликом избора фонда, али тај параметар не треба посматрати изоловано. Висина накнаде зависи од инвестиционе политике, односно активности инвестирања. По правилу, активнији фондови, фондови који су намењени млађим особама, које ће доприносе уплаћивати у дужем временском периоду и у већем проценту инвестирати у сложеније инструменте, имају и веће накнаде, јер се од таквих фондова очекује и већи принос. Истовремено, они преузимају и већи ниво ризика. С друге стране, фонд који инвестира пасивно и у сигурније финансијске инструменте треба да има и мање накнаде. Инвестициону политику фонда, тј. планирано улагање средстава чланова фонда, очекивани принос фонда и ниво ризика који фонд (односно члан) преузима, као и накнаде које друштва наплаћују, треба посматрати заједно при доношењу одлуке о избору фонда.

Од почетка пословања друштва су наплаћивала накнаду за управљање 2%, док се накнада при уплати смањивала и на крају другог тромесечја била је на нивоу од 2,16%. Однос две накнаде променио се од почетка пословања друштва, када је био већи у корист накнаде приликом уплате, до данас, када накнаде за управљање чине близу 86% укупно наплаћених накнада. Таква промена односа две накнаде настала је као последица раста нето вредности имовине фонда и све веће основе на коју се наплаћују накнаде за управљање.

Износ наплаћених накнада друштава за управљање
(у млн RSD)

	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	
							T1	T2
Накнада приликом уплате	43,5	56,9	54,9	59,3	57,9	60,1	13,5	14,7
Накнада за управљање	33,4	72,2	117,2	170,6	220	284,1	81,2	87,3

Извор: Народна банка Србије.

Накнада приликом уплате, иако видљива на првом кораку, тј. приликом уплате средстава у фонд, није и највећи трошак за члана. То је трошак који члан

⁸ Извор БДП-а: База података републичког завода за статистику – Квартални бруто домаћи производ у текућим ценама, недесезонирани подаци.

плаћа само једном, као врсту улазне накнаде. Накнада за управљање се обрачунава свакодневно на вредност нето имовине фонда и садржана је директно у вредности инвестиционе јединице, тако да обрачуната и објављена вредност инвестиционе јединице јесте вредност након одбитка накнаде за управљање фондом. С даљим растом нето имовине, али и јачањем конкуренције између фондова, може се очекивати постепено смањивање накнаде за управљање.

2.6. Трансакциони трошкови

Трансакциони трошкови су трошкови који настају по основу куповине и продаје хартија од вредности. Усвајањем новог закона, трошкови настали у вези с куповином, продајом и преносом хартија од вредности (накнаде централног регистра, берзанске накнаде, пореске обавезе и трошкови текућег одржавања непокретности у које је уложена имовина фонда) наплаћују се из имовине фонда. Остали трошкови иду на терет друштва за управљање.

Највећи удео у трансакционим трошковима имају управо брокерске накнаде и накнаде кастоди банке. Трансакциони трошкови су у директној вези са обимом трговања друштава за управљање и врстама инструмената којима се тргује. Највеће трошкове имају трансакције акцијама на Београдској берзи, док су најмањи трошкови у трговини трезорским записима. У другом тромесечју, од укупних трансакционих трошкова, 78% су трошкови које сноси друштво за управљање, а 22% трошкови које сноси фонд.

Износ трансакционих трошкова (у млн RSD)								
	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	
							T1	T2
Укупно	10,0	5,3	7,4	9,7	7,0	4,7	3,1	1,0
Брокерске накнаде	4,5	2,2	3,8	4,5	2,9	2,0	1,4	0,4
Накнаде кастоди банке	1,8	1,5	2,0	2,4	2,2	1,5	0,9	0,3
Берзанске накнаде	1,6	0,8	0,4	1,1	0,8	0,3	0,5	0,0
Накнаде централног регистра	1,0	0,6	1,2	1,5	1,1	0,9	0,3	0,2
Остали трошкови	1,1	0,2	-	-	-	-	-	0,0

Извор: Народна банка Србије.

Како је на почетку пословања друштава за управљање обим трговања био релативно висок, нарочито акцијама на Београдској берзи, и трансакциони трошкови су били највећи у том периоду. С почетком економске кризе и активности друштава су смањене, а инвестиције усмерене на сигурније инструменте, који са собом носе и ниже трошкове. Од 2009. године поново је дошло до раста ових трошкова, као последица смањења средстава на трансакционим рачунима и преусмеравања на трезорске записе Републике

Србије и постепеног повећања трговине акцијама. Исто тако, с растом нето имовине повећавају се и вредности трансакција фондова у апсолутном износу. Током другог тромесечја забележен је знатан пад трансакционих трошкова у односу на прво тромесечје, када су забележене веће активности инвестирања имовине фондова.

Стратешке алокације улагања дефинисане инвестиционим политикама добровољних пензијских фондова такве су да се у структури фондова налазе углавном дугорочне дужничке хартије од вредности, а да је удео акција релативно низак. Таква структура утиче да и износи трансакционих трошкова буду ниски. Укупни трансакциони трошкови у односу на просечну нето имовину за последње тромесечје износе око 0,01%.

2.7. Број и структура корисника добровољних пензијских фондова

На крају другог тромесечја, у фази акумулације⁹ налазило се укупно 180.669 корисника¹⁰ са 241.478 склопљених уговора о чланству¹¹ у добровољном пензијском фонду.

Укупан број корисника на крају другог тромесечја је износио 180.669.

Истовремено, 132 корисника са 153 уговора о чланству, који се налазе у фази повлачења средстава, примају програмиране исплате. (Сви подаци у даљем тексту овог одељка, осим ако није другачије назначено, односе се само на кориснике у фази акумулације.)

У периоду од 2008. до 2011. године раст броја корисника био је најизраженији током 2009. и 2011. године, с близу 9.000, односно 8.000 нових корисника респективно, док се током 2010. године број корисника незнатно увећао. У 2012. број корисника се повећао за око 5.000, док је у првој половини 2013. забележен незнатан пораст. Током другог тромесечја забележено је благо смањење броја корисника за 181.

⁹ Чланство у фонду дели се на две фазе – фазу акумулације (период у коме се уплаћују средства) и фазу повлачења средстава (период када члан повлачи акумулирана средства).

¹⁰ Број корисника је број особа које су чланови добровољног пензијског фонда (или фондова). Овај број је мањи од броја уговора о чланству, с обзиром на то да знатан број корисника има више од једног склопљеног уговора о чланству у истом или у различитим фондовима.

¹¹ Број уговора о чланству је збир броја индивидуалних уговора о чланству и броја чланова свих пензијских планова.

Број уговора и број корисника (у хиљадама)								
	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	
							T1	T2
Број уговора	158,5	201,6	215,7	220,4	234,4	240,4	241,9	241,5
Број корисника	-	156	165,2	166,8	174,9	179,8	180,9	180,7
Удео активних корисника у укупном броју (у %)	-	41,10%	34,90%	33,60%	35,10%	30,50%	31,20%	30,99%
Извор: Народна банка Србије.								

Уколико узмемо у обзир да је проценат активних корисника (у месецу) око 30% до 35% и да се он не мења од 2009. године, можемо претпоставити да већина тих корисника сваког месеца уплаћује доприносе у пензијске фондове.

Структура корисника по динамици уплате (у јединицама и у %)			
Корисници који су имали уплату	Период		Удео (%)
	1 месец		31,0%
	3 месеца		33,9%
	6 месеци		35,5%
	12 месеци		39,2%
	Од учлањења (1)		84,2%
Без средстава на рачунима (2)		28.553	15,8%
Укупно (1+2)		180.669	
Извор: Народна банка Србије.			

Просечан износ акумулираних средстава по кориснику зависи од висине уплате, приноса који остварују фондови и дужине периода акумулације средстава. Као последица раста сва три фактора јесте и раст просечних средстава на индивидуалним рачунима чланова. Просечан износ акумулираних средстава на рачунима чланова који су до сада најмање једанпут уплатили допринос износи нешто преко 118.600 динара и у сталном је порасту.

Корисници добровољних пензијских фондова у Србији могу бити домаћа и страна лица. Број домаћих лица је вишеструко већи од броја страних лица, док је просечан износ средстава на рачунима страних лица око пет пута већи него код домаћих лица.

На крају другог тромесечја, број корисника који су чланови два или више фондова износи 34.686, или око 19% укупног броја.

Просечан износ акумулираних средстава на крају периода
(у хиљадама RSD)

2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	
						T1	T2
-	34,6	52,2	70,5	84,5	105,3	111,9	118,6

Извор: Народна банка Србије.

Број корисника по броју фондова у којима су чланови
(у јединицама)

Број фондова	Број корисника
1	145.983
2	24.544
3	10.058
4	69
5	15

Извор: Народна банка Србије.

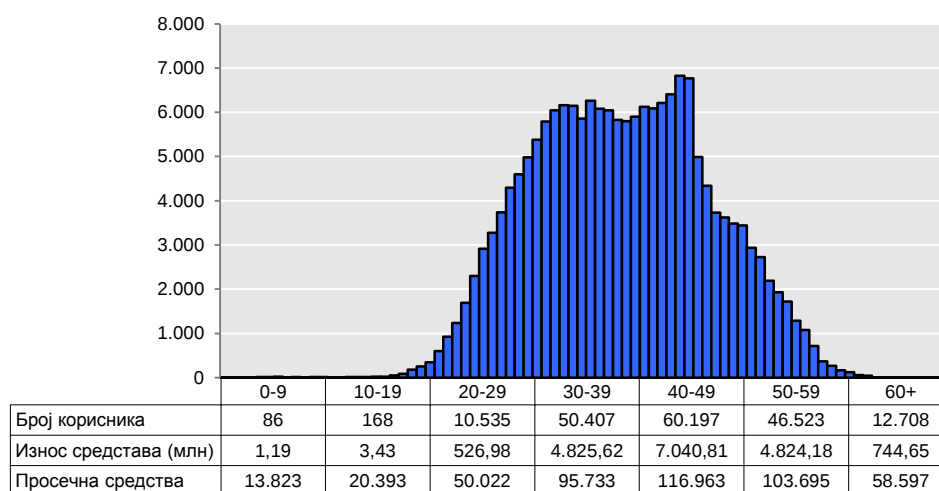
Број корисника по броју закључених уговора о чланству
(у јединицама)

Број уговора	Број корисника
1	134.231
2	33.879
3	11.220
4	972
5	291
6	46
7	30

Извор: Народна банка Србије.

Структура корисника по полу и њихових средстава није се много променила у односу на претходне године. Већина корисника су мушкарци, који у укупном броју корисника учествују са око 59%. Учешће жена у броју нових чланова у другом тромесечју је износило око 56%.

Расподела корисника и акумулираних средстава по годинама живота
(у јединицама, односно у RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Просечна старост корисника добровољних пензијских фондова на крају другог тромесечја је износила око 44 године, а највише корисника, око 65%,

старости је од 30 до 50 година. Таква структура корисника је стална и не мења се од почетка рада фондова. Исто тако, проценат корисника који испуњавају старосни услов за повлачење средстава (навршене 53 године живота по старом закону) сличан је као у претходним годинама – око 18%.

2.8. Уплате доприноса, исплате средстава и пренос средстава

Осим у 2007. години, када се највећи број добровољних пензијских фондова оснивао и када су уплате биле најмање, укупни доприноси су били стабилни током година и кретали су се на нивоу од 2,2 до 2,5 милијарди динара годишње. Током 2012. године уплате су износиле око 2,7 милијарди динара.

Уплата доприноса је у другом тромесечју износила око 677 милиона динара.

У другом тромесечју 2013. године уплата доприноса износила је око 677 милиона динара.

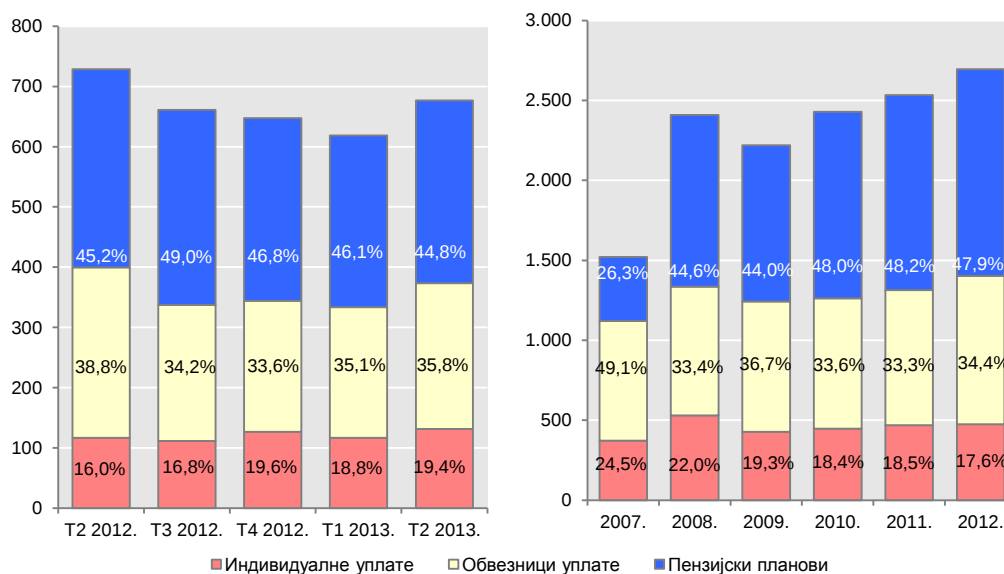
Укупне уплате доприноса у фондове (у млрд RSD)							
2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	
						T1	T2
1,52	2,41	2,22	2,43	2,53	2,69	0,62	0,68

Извор: Народна банка Србије.

У другом тромесечју, од укупних доприноса 19,4% односило се на индивидуалне уплате, 35,8% на уплате послодаваца који као обвезници уплате својим запосленима уплаћују доприносе у пензијски фонд и око 44,8% на уплате преко пензијских планова. Овај однос се није много мењао од 2008. до данас.

Иако постоји могућност и индивидуалних, највећи број уплата је преко обвезника уплата и пензијских планова. Компаније могу својим запосленима да уплаћују средства у фонд, остварујући тако уштеде путем пореских ослобађања, чиме показују висок степен одговорности према запосленима. Велики потенцијал за даљи раст броја чланова пензијских фондова је управо у великим компанијама с великим бројем запослених.

Обим и структура укупних уплата доприноса
(у млн RSD, односно у %)

Извор: Народна банка Србије.

Исплате средстава највећим делом врше се једнократно. С обзиром на то да повлачење средстава врше чланови који испуњавају услове, а који притом нису дуго у фонду, па је и акумулирана сума релативно мала, овакав начин исплате је и очекиван. У даљем периоду може се очекивати повећање удела програмираних исплата и других начина повлачења с повећањем година акумулације средстава и суме средстава на рачунима, а нарочито након почетка примене новог закона, који прописује максимални износ који се може повући кроз једнократну исплату од 30%.

Укупне исплате корисницима су у другом тромесечју износиле 254,9 милиона динара.

Укупне исплате средстава члановима фондова
(у млн RSD)

2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	
						T1	T2
141,4	384,6	448,5	458,1	517,6	751,7	238,9	254,9

Извор: Народна банка Србије.

Исплате средстава из фондова се повећавају из године у годину. Оваква појава нормална је последица развоја система, јер ће се с повећањем доприноса и нето имовине и повећањем броја година функционисања система добровољних пензијских фондова повећавати и исплата посматрано у апсолутним износима. Током другог тромесечја уплате су биле веће од исплата за око 422 милиона динара. Међутим, оно што не одговара природи добровољних пензијских фондова јесте то да се средства углавном повлаче чим корисник испуни услове за

повлачење и пре него што је стекао услов за државну пензију. Један од разлога је краatak период уплата и мала акумулирана средства.

Трансфери представљају пренос средстава из једног фонда у други. Члан фонда из било ког разлога може пренети део или сва своја средства из једног фонда у други, при томе плаћајући само стварне трошкове преноса. Највећи трансфери забележени су током 2008. године. У другој половини 2011. године забележени су нижи трансфери у односу на просек претходних година (око 27 милиона динара у другој половини 2011). Тренд је настављен и током 2012, када су трансфери између фондова износили 72,4 милиона динара. У првом тромесечју 2013. трансфери између фондова износили су 55 милиона динара, а у другом тромесечју 26 милиона динара.

У другом тромесечју укупни трансфери између фондова износили су 26 милиона динара.

Укупни трансфери између фондова

(у млн RSD)

2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	
						T1	T2
19,5	235,1	141,5	216,1	165,9	72,3	55,0	26,2

Извор: Народна банка Србије.

3. Закључак

Број корисника услуга добровољних пензијских фондова на крају другог тромесечја је износио 180.669. Подаци показују да учешће свих корисника услуга пензијских фондова у укупном броју становника износи око 2,5%, као и да је сваки десети запослени члан неког пензијског фонда. Имајући у виду ове податке и чињеницу да су друштва дефинисала минимални износ доприноса на нивоу који омогућава уплате износа које не би вршиле већи притисак на буџет чланова, чини се да постоји велики потенцијал за веће повећање броја корисника. Уз материјално стање, које је несумњиво битан фактор који је имао и који ће и у будућности имати важну улогу у развоју система, проблем с којим се друштва сусрећу јесте и недовољна информисаност становништва о постојању и начину функционисања пензијских фондова. Поред предузимања маркетиншких активности ради превазилажења овог проблема и привлачења потенцијалних чланова, друштва за управљање ангажују физичка лица која обављају послове информисања о пословању пензијских фондова. За сада постоји 450 лица која могу обављати те послове, тј. којима је Народна банка Србије, на основу положеног стручног испита и задовољавања осталих потребних услова, издала дозволу за рад.

Један од видова подстицаја развоја индустрије добровољних пензијских фондова јесте постојање пореских олакшица, којима се уплате појединаца и послодаваца до одређеног износа ослобађају плаћања пореза на доходак грађана, односно доприноса за обавезно социјално осигурање. У 2012. години неопорезиви износ доприноса био је 4.647 динара, а за 2013. одређен је износ од 5.214 динара. То представља додатни вид стимулације за послодавце да један део издвајања за своје запослене усмере на штедњу у добровољним пензијским фондовима.

Међутим, и поред тога што је део реформе пензијског система који се односи на увођење пензијских фондова заснованих на акумулацији започет релативно касно (2006/2007), као и да су околности под којима су се добровољни пензијски фондови развијали биле неповољне (економска криза), до сада су постигнути значајни резултати. За наставак развоја у овој области потребно је имати у виду да јасни сигнали о неопходности правовремене штедње за старост које грађанима упућују носиоци економске и социјалне политике позитивно утичу на даљи развој добровољних пензијских фондова, као и да се јачањем информисаности и едукације становништва о предностима штедње за старост јача и свест о потреби да се данас предузму кораци који ће обезбедити додатне приходе у будућности. У таквим околностима, и уз јачање дијалога између послодаваца и запослених о обезбеђивању додатних прихода након краја радног века, могао би се очекивати убрзан развој добровољних пензијских фондова, а затим и остваривање позитивних ефеката које пензијски фондови доносе.